

Zagadnienie transportowe

1. Charakterystyka zagadnienia transportowego

- M dostawców pewnego jednorodnego towaru, z których każdy dysponuje A_i ($i = 1, 2, \dots, M$) jednostkami tego towaru, zaopatruje N odbiorców.
- Zapotrzebowanie każdego z odbiorców wynosi B_j jednostek ($j = 1, 2, \dots, N$). Każdy z dostawców może zaopatrywać dowolnego odbiorcę i odwrotnie – każdy odbiorca może otrzymać towar od dowolnego dostawcy.
- Dane są ponadto jednostkowe koszty transportu c_{ij} towaru i -tego dostawcy do j -tego odbiorcy. Zakłada się, że całkowity koszt transportu jest sumą kosztu transportu na poszczególnych trasach.
- **Cel:** należy opracować plan przewozu towaru między dostawcami a odbiorcami tak, aby łączne koszty transportu były możliwie najniższe.
- Plan taki ma określić, ile towaru powinien dostarczyć i -ty dostawca j -temu odbiorcy.
- Zmienne decyzyjne: x_{ij} – ilość towaru, jaką i -ty dostawca powinien dostarczyć j -temu odbiorcy ($i = 1, 2, \dots, M$; $j = 1, 2, \dots, N$).
- Model zagadnień transportowych ma rozwiązanie, gdy $\sum_{i=1}^M A_i \geq \sum_{j=1}^N B_j$,
- gdzie $\sum_{i=1}^M A_i$ oznacza łączną podaż dostawców, natomiast $\sum_{j=1}^N B_j$ – łączne zapotrzebowanie odbiorców.
- Występują dwa rodzaje zagadnienia transportowego:

a) **zamknięte** zagadnienie transportowe (**ZZT**)

$$\text{gdzie } \sum_{i=1}^M A_i = \sum_{j=1}^N B_j ;$$

b) **otwarte** zagadnienie transportowe (**OZT**)

$$\text{gdzie } \sum_{i=1}^M A_i > \sum_{j=1}^N B_j .$$

2. Zamknięte zagadnienie transportowe (ZZT)

- **Warunki ograniczające:**

a) dla dostawców:
$$\sum_{j=1}^N x_{ij} = A_i \quad i = 1, 2, \dots, M$$

Oznacza to, że i -ty dostawca ma rozprzedać pomiędzy odbiorców cały towar, który posiada. Warunków tego typu jest tyle ilu dostawców, czyli M .

b) dla odbiorców:
$$\sum_{i=1}^M x_{ij} = B_j \quad j = 1, 2, \dots, N$$

Oznacza to, że j -ty odbiorca ma otrzymać od wszystkich dostawców tyle towaru ile potrzebuje. Warunków tego typu jest tyle ilu odbiorców, czyli N .

- **Warunki brzegowe:** $x_{ij} \geq 0 \quad (i = 1, 2, \dots, M; \quad j = 1, 2, \dots, N)$

- **Funkcja celu (kryterium):**
$$\sum_{i=1}^M \sum_{j=1}^N c_{ij} x_{ij} \rightarrow \min$$

Minimalizacja łącznych kosztów transportu – od wszystkich dostawców do wszystkich odbiorców.

2.1. Etapy rozwiązania zagadnienia transportowego:

- Sformułowanie wstępnego planu przewozów – wyznaczenie początkowego rozwiązania dopuszczalnego;
- Poprawa powyższego rozwiązania w kolejnych iteracjach, aż do uzyskania rozwiązania optymalnego.

2.2. Metody uzyskiwania wstępnego rozwiązania dopuszczalnego:

- Metoda kąta północno-zachodniego
- Metoda minimalnego elementu macierzy kosztów
- Metoda aproksymacji Vogla (VAM)

2.3. Metody poprawy wstępnego rozwiązania dopuszczalnego:

- Iteracyjna metoda potencjałów
- Algorytm Forda-Fulkersona

3. Otwarte zagadnienie transportowe (OZT) (zagadnienie transportowo-magazynowe)

OZT można sprowadzić do **ZZT** poprzez wprowadzenie fikcyjnego $N+1$ odbiorcy, którego zapotrzebowanie

$$B_{N+1} \text{ jest równe nadwyżce podaży nad popytem: } B_{N+1} = \sum_{i=1}^M A_i - \sum_{j=1}^N B_j .$$

W rzeczywistości najczęściej zakłada się, że nadwyżka towaru pozostanie w magazynach dostawców.

Mogą być dodatkowo podane jednostkowe koszty magazynowania u poszczególnych dostawców $(c_{i,N+1})$ lub też zakłada się, że koszty magazynowania są pomijalnie małe w porównaniu z kosztami transportu. W funkcji celu minimalizuje się łączne koszty transportu i magazynowania.

4. Zagadnienie transportowo-produkcyjne (ZT-P)

W ZT-P dostawcami są producenci towaru, a nie magazyny:

- M producentów pewnego jednorodnego towaru, z których każdy ma zdolność produkcyjną A_i ($i = 1, 2, \dots, M$) jednostek towaru, zaopatruje w swoją produkcję N odbiorców.
- Każdy odbiorca zgłasza zapotrzebowanie na B_j jednostek ($j = 1, 2, \dots, N$). Zakłada się, że łączne zdolności produkcyjne zakładów produkcyjnych przekraczają łączne zapotrzebowanie odbiorców.
- Oprócz jednostkowych kosztów transportu od i -tego producenta do j -tego odbiorcy, dane są jednostkowe koszty produkcji w i -tym zakładzie p_i .

Zadanie ZT-P można sprowadzić do ZZT poprzez:

- wprowadzenie fikcyjnego $N+1$ odbiorcy, który będzie reprezentować albo **niewykorzystane zdolności produkcyjne** poszczególnych producentów, albo magazyny u producentów, i którego zapotrzebowanie B_{N+1} jest równe różnicy pomiędzy sumą zdolności produkcyjnych wytwórców i sumą zapotrzebowań odbiorców,

czyli:
$$B_{N+1} = \sum_{i=1}^M A_i - \sum_{j=1}^N B_j,$$

- skonstruowanie macierzy łącznych kosztów produkcji oraz transportu (i ewentualnie magazynowania) k_{ij} w następujący sposób: $k_{ij} = p_i + c_{ij}$ ($i = 1, 2, \dots, M$; $j = 1, 2, \dots, N+1$),
- przy czym $k_{i,N+1} = 0$ jeżeli fikcyjny odbiorca reprezentuje niewykorzystane zdolności produkcyjne.

W zadaniu ZT-P zmienne decyzyjne x_{ij} to ilości towaru wyprodukowane w i -tym zakładzie, dostarczone do j -tego odbiorcy, natomiast wielkości $x_{i,N+1}$ to niewykorzystane zdolności produkcyjne poszczególnych wytwórców lub ilości wyprodukowane, pozostające w magazynach producentów.